

Politik Kapitalizm*

Randall G. Holcombe

Çeviren: Prof. Dr. Atilla Yayla

Politik kapitalizm, ekonomik ve politik elitlerin karşılıklı menfaatleri için işbirliği yaptığı bir sistemdir. Ekonomik elitler, ekonomideki elit statülerini korumak amacıyla, regülasyonu, devlet harcamalarını ve vergi sisteminin dizaynını kullanmak için hükümetin ekonomik siyasalarını etkiler. Sonra, politik elitler, statülerini muhafaza edecek şekilde, ekonomik elitler tarafından desteklenirler: Hem ekonomik hem politik elitlere fayda sağlayan bir mübadele ilişkisi.

Politik kapitalizm, bir ekonomik sistem olarak, Dünya Savaşları arasında Almanya ve İtalya'nın faşist ve korporatist ekonomilerinde açıkça uygulandı ve ABD Başkanı Eisenhower, görevden ayrılırken, 1961'de, politik kapitalizmin bir görünümü (tecellisi) olan askerî-endüstriyel kompleksin yaratacağı tehlikeler hakkında ikazda bulundu. Elitlerin ve kitlelerin farklılaşan menfaatleri fikri siyaset bilimi ve sosyolojide uzun bir tarihe sahiptir fakat iktisatta daha az kabul görmüştür. İktisat analiz birimi olarak bireyleri kullanmaya meyleder, bu yüzden insan gruplarının çıkarlarını fazlaştırmak için birlikte çalışabileceklerini ve grup sınırlarının sosyal bölünmeler tarafından belirleneceğini kabul etmekten ziyade, farklı bireylerin farklı menfaatlere sahip olabileceğini kabul etmeye dönüktür. Bununla beraber, akademik iktisat literatürü üzerinde bir inceleme bir politik kapitalizm teorisi ihsası (için gerekli) inşaat bloklarının hâlihazırda mevcut olduğunu gösterir. Bu makale politik kapitalizmi ayrı bir ekonomik sistem olarak anlamak için nasıl bir araya getirilebileceklerini göstermek amacıyla akademik literatürdeki birkaç koldan (strand) yararlanmaktadır.

* "Political Capitalism", Cato Journal, Vol. 35, No. 1 (Kış 2015).

Randall G. Holcombe Florida State University'de DeVoe Moore İktisat Profesörüdür. Yazar Rob Bradley'e, onu politik kapitalizm kavramını destekleyen literatür yanında kavramla da tanıştırdığı ve makalenin daha önceki bir müsvedesini hakkında yorumlar yaptığı için teşekkür eder. Bir anonim hakem tarafından yapılan faydalı yorumları da şükranla karşılar.

Politik Kapitalizm Kavramı

Politik kapitalizm Max Weber (1922) tarafından antik Roma'daki politik ve ekonomik sistemleri tasvir etmek üzere geliştirilmiş olan bir kavramdır. Ancak, Love (1991: 4) Weber'in kavramı tam olarak geliştirmedeğini ileri sürmektedir: "Weber'in rasyonel kapitalizmin ideal tipini büyük ölçüde geliştirmiş olmasına rağmen... maalesef aynıysa onun politik kapitalizm kavramı için söylenemez." Love Weber'in kavramını "siyasal gücün (nihaî olarak şiddetin) uygulanmasından (kullanılmasından) doğan kâr fırsatlarının istismar edilmesi (exploitation)" olarak tanımlar. Daha modern bir çerçevede Kolko (1963) terimi, 1900'den 1916'ya kadar sürdüğünü düşündüğü İlerlemeci Dönem boyunca gelişmiş olan Amerikan politik ve ekonomik sistemlerini tasvir etmek için benimsedi.

İlerlemeci Dönem hakkındaki geleneksel anlayış şudur: Devlet, iş âlemi üzerine yoğunlaşmış ekonomik güce sahip olanların bu gücü kitlelerin zararına kullanma kabiliyetini sınırlamak için regülasyonlar bindirdi. Higgs'e göre (1987), İlerlemeci Dönem Amerikan ideolojisinde bir değişikliği temsil etti. İlerlemeci Dönem öncesinde, Amerikalılar devletin rolünü bireysel hakları korumak olarak görmekteydi. İlerlemeciler bu görüşü genişletti ve devletin, insanların, haklarını korumaya ilâveten, ekonomik refahıyla da ilgilenmesi gerektiğini benimsedi.

Geleneksel ekonomik anlayışa göre, yoğunlaşmış ekonomik gücün devlet tarafından regüle edilmesi, devletin insanların ekonomik refahını gözetmesinin parçasıydı. Kolko (1963:2-3) geleneksel görüşe, şunu not ederek karşı çıktı:

İlerlemecilik başlangıçta iş âleminin ve endüstriyel şartların politik rasyonali-zasyonunu hedefleyen bir hareketti, toplumun genel refahına en iyi iş âleminin so-mut ihtiyaçlarını tatmin ederek hizmet edebileceği varsayımına dayanarak işleyen bir hareket. Fakat regülasyonun kendisi değişmez biçimde regüle edilen sanayinin liderleri tarafından kontrol edildi ve onların kabul edilebilir veya arzuya şayan gördüğü hedeflere yönlendirildi... İlerlemeci Dönem'in önemli fenomeni ekonominin politik regülasyonundan ziyade siyaset üzerinde iş âleminin (ki "iş âlemi" ile ana ekonomik çıkarları kastediyorum) kontrolüdür.

Kolko'nun politik kapitalizm adını verdiği şey budur.¹

Politik kapitalizm kavramı, siyaset biliminde, aynı isim altında ve dominant bir paradigma olmamakla beraber, kabul edilmektedir. Kavram, politik

1 Bir politik kapitalizm tarihi için bkz. Bradley (2009: ch. 5)

kapitalizmin inşa blokları olarak iktisatçılar tarafından kesinlikle kabul edilmesine rağmen, ana çizgi ekonomik düşüncenin aynı ölçüde parçası olmamıştır. Kalkınma ekonomisinde son zamanlarda yapılan bazı çalışmalar, fakir ülkelerin, politik ve ekonomik sistemi kontrol eden elitlerin genel nüfus paahasına kendi yararları için düşük kaliteli kurumları muhafaza etmeleri yüzünden fakir olduğu sonucuna vararak, benzer bir kavramı kabul etti. Örneğin, Acemoğlu ve Robinson (2012) ülkelerin politik kurumlarını kapsayıcı veya dışlayıcı olarak kategorize etmektedir; dışlayıcı kurumlar bir elit tarafından genel nüfus paahasına kendilerini zengin etmek için kontrol edilirken, kapsayıcı kurumlar refah üretmektedir. Politik kapitalizm kabul etmektedir ki, elitler yalnızca fakir ülkelerde değil fakat zengin ülkelerde de politik kurumları dizayn ve kontrol ve kendi yararlarına olacak şekilde dizayn etmektedir.

Politik kapitalizm siyasetin ekonomik sistemi etkilediğinin -kamu tercihi literatüründe kuvvetle kabul edilen bir fikir- açıkça kabulünden daha fazlasıdır. Daha ziyade, o, politik ve ekonomik elitlerin politik sistemi elit pozisyonlarını muhafaza etmek için kullanabilecekleri şekilde dizayn ettiği bir sistemdir. Fikir 21. Asır'ın başlarındaki ekonomik olayların daha popüler analizlerinde bir miktar itibar kazandı. 2008 resesyonunu müteakiben firmaların devlet tarafından kurtarılması, siyasî bağlantıları olan şirketlere sübvansiyonlar ve hatta bankacılık sektörüne yardım eden Amerikan Merkez Bankası (Fed) politikası "eş-dost kapitalizmi" olarak adlandırıldı. Benzer şekilde, 2011'de başlayan Occupy Wall Street hareketi kayırcı devlet siyasalarından çıkar sağlayanları "yüzde 1" olarak adlandırarak ve onları çoğu zaman % 1'i kayıran siyasaların maliyetlerini üstlenmek durumunda bırakılan "% 99" ile zıtlıştırarak, politik kapitalizm kavramını kabul etti.

Bir Ekonomik Sistem Olarak Politik Kapitalizm

Bir disiplin olarak ekonomi birkaç sebeple politik kapitalizmi bir ekonomik sistem olarak açık biçimde tanımadı. Mesele terimi kullanmada başarısızlık değildir, fakat daha ziyade kavramın çağdaş ekonomik sistemlerin analizinde uygun olduğunu anlamada başarısızlıktır. 1980'lere kadar karşılaştırmalı ekonomik sistemler, iktisat ilmi içinde, esas itibarıyla kapitalizm ve sosyalizm arasında -yani kaynakların pazar tarafından tahsisi ile devlet tarafından tahsisi arasında- bir karşılaştırma üzerinde odaklanmış bir inceleme alanıydı. Whitney (1973) zamanın karşılaştırmalı ekonomik sistemler ders kitaplarının tipik bir örneğidir: Kapitalizm üzerine bir, sosyalizm üzerine dört bölümü vardır. Adams (1955) kapitalizm ve sosyalizme ilâveten faşizmi bir ekonomik sistem olarak kapsar. Ana soru, reel-dünya ekonomilerinin hem pazarlardan

hem merkezî planlamadan unsurlar taşınmasıyla birlikte, devlet planlamasının kaynakları tahsiste pazarlardan daha iyi olup olmadığıydı.

Bir çalışma alanı olarak karşılaştırmalı ekonomik sistemler Berlin Duvarı'nın 1989'da yıkılması ve peşinden 1991'de Sovyetler Birliği'nin çökmesiyle gözden düştü. Kapitalizm sosyalist ekonomilerin çökmesi yüzünden entelektüel muharebeyi kazanmıştı, fakat hâlâ ekonomik analizde bir pazar ekonomisinin kamu yararı amacıyla nasıl en iyi şekilde regüle edilebileceğini değerlendirmek esaslı bir konuydu. Arrow ve Debreu (1954) tarafından genel dengenin eşsizliğinin ve istikrarının ispatı göstermişti ki, doğru şartlar altında pazarlar kaynakları optimal olarak tahsis edecektir, fakat çeşitli sebeplerle bu şartlar gayri muhtemelen var olacaktır ve bu iktisatçıların "piyasa başarısızlığı" dediği şeye yol açacaktır. Geniş bir literatür piyasa başarısızlığının nasıl vuku bulabileceğini izah eder ve kamu politikalarının çeşitli piyasa başarısızlıklarını düzeltebileceği durumları şartları (durumları) yaratmaya çalışır.

Kapitalizm, bir ekonomik sistem olarak, piyasa başarısızlıklarını düzeltmek üzere dizayn edilmiş devlet müdahaleleri tarafından desteklenen, genel dengede bir piyasalar sistemi olarak tasvir edildi. Kaynakların bir devlet planı marifetiyle tahsis edildiği sosyalizme zıt olarak, kapitalizmde, kaynaklar, devlet tarafından sağlanan bu düzeltici çerçeve dâhilinde, piyasa marifetiyle tahsis edildi. Hiçbir ekonomi kaynakları yalnızca piyasalar veya devlet planları yoluyla tahsis etmedi, dolayısıyla, bir karşılaştırmalı sistemler yaklaşımı, karma ekonomilerin pazar tahsisinin ve devlet planlamasının farklı kombinasyonları olma derecesini tetkik etmeliydi. Karşılaştırmalı sistemler yaklaşımında kapitalizm devleti pazarları istikrarlı hâle getirecek ve kaynak tahsisinin etkinliğini geliştirecek bir kurumsal veçhe olarak ihata etti (kapsadı).

Karşılaştırmalı ekonomik sistemler, bir ekonomik inceleme alanı olarak, 1990'larda gözden düştü. Merkezî ekonomik planlama artık bir alternatif ekonomik sistem olarak ciddi ilgi görmez oldu ve ekonomik sistemlerin odağı geçiş hâlindeki ekonomilere -yani kapitalizme geçmekte olan eski sosyalist ülkelere- kaydı. Kapitalizm hakkındaki eski karşılaştırmalı ekonomik sistemler sorusu, yani, bir kapitalist ekonominin etkin biçimde işleme için ne tür devlet nezaretinin gerekli olduğu, baki kaldı.

Herkes bilir, devlet nezareti her zaman teoride tasvir edildiği kadar mükemmel çalışmaz. Kapitalist sistemde, devlet müdahalesinin rant-arama kayıplarına, regülatif esir alma ve diğer illetlere yol açan enformasyon ve müşevvik problemleri vardır. Bu problemler, devletin görünen elini kaynak tahsisini daha etkin biçimde yönetmek için kullanabilecek politikaları dizayn

etmede ilâve zorluklara sebebiyet verir. Yine de, iktisatçılar kapitalist modelde pazar faaliyetini, özel sektör aktörlerinin, devlet tarafından dizayn edilen kurumsal sınırlar çerçevesi içinde maksimize edici davranışı olarak tasvir eder.

Politik kapitalizm bir farklı ekonomik sistemdir. Kolko'nun (1963) tasvir ettiği üzere, özel sektör aktörleri yalnızca devlet sınırlamaları içinde davranmakta değildir, "ana ekonomik çıkarlar", dominant pozisyonlarını muhafaza edebilecekleri şekilde hareket ettikleri alanın sınırlarını dizayn çizmektedirler. Ekonomik elitler, mevcut firmalar inovatif yeni gelenler tarafından zayıflatıldıkça, Schumpeter (1934, 1947) tarafından tasvir edilen kapitalizmin yaratıcı yıkıcılığının onlara karşı çalıştığını kabul eder. Kolko (1963: 6) şunu ekler: "Uzun vadede, önemli iş âlemi liderleri idrak etti ki, sadece kârlarına değil fakat aynı zamanda tam da varlıklarına meydan okunabilecek kaotik bir endüstride ve ekonomide hiçbir yerleşik menfaatleri yoktu." Dolayısıyla, bu kimseler statükoyu muhafaza etmek -yani mevcut ilişkiler durumunu stabilize etmek ve elitlerin dışındakilerin onların yerini almasını zorlaştırmak- için devlet regülasyonu ve nezareti istediler.

Amerikan ekonomik sisteminin bu karakterizasyonu, Kolko'nun iddia ettiği gibi, İlerlemeci Dönem'de doğruysa, 21. Yüzyıl'da daha fazla doğrudur; 21. Asır'da ABD federal devleti, yüzlerce küçük bankanın ve diğer firmaların çökmesine müsaade etti, ama ekonomik statülerini muhafaza etmek için, bir düzine büyük bankadaki ve iki ana otomobil imalatçısındaki hisse çıkarlarını (equity interest) aldı. Devletin özel firmaların kârlarını muhafaza etmesine fakat zararlarını başkalarının üzerine yıkmasına müsaade ettiği "başarısız olmak için çok büyük" doktrini belki de politik kapitalizmin en aşikâr tecellisidir. Bu özel mülkiyet sahipliği fakat ekonominin devlet tarafından idare edilmesi (sistemi) eski karşılaştırmalı ekonomik sistemler sınıflandırmasında faşizm başlığının altına düşmektedir. Politik kapitalizm faşizme kapitalizme ve sosyalizme olduğundan daha yakındır.

Piyasalar ve siyaset arasındaki karşılıklı etkileşimleri analize standart ekonomik yaklaşım şudur: Devlet siyasaları piyasaların etkinliğini artırabilecek bir kurumsal çerçeve temin etmek için dizayn edilir. Bu politikalar her zaman mükemmel biçimde çalışmaz, dolayısıyla siyasa zorluğu (challenge) kaynakları daha etkin şekilde tahsis edebilecek daha iyi siyasalar dizayn etmektir. Devlet siyasaları dizayn eder ve pazar iştirakçileri bu siyasalar tarafından sınırlandırılır. Politik kapitalizm siyasaların ekonomik elitler tarafından onları dominant pozisyonlarını korumaya muktedir kılacak şekilde dizayn edildiği sistemdir. Bu ne karşılaştırmalı ekonomik sistemler tarafından tasvir edilen

piyasa ekonomisidir, ne de piyasaların ve merkezî planlamanın bir karışımıdır. Politik kapitalizm farklı bir ekonomik sistemdir.

Farklı bir ekonomik sistem olarak kabul edilmemesine rağmen, politik kapitalizmi anlamaya temel sağlayan ciddi miktarda ekonomik analiz vardır. Politik kapitalizmin politikasını tetkikten sonra, bu makalenin amaçlarından biri, politik kapitalizm için mevcut akademik temeli tasvir etme gayesiyle ekonomik literatürü tartışmak ve bu temel üzerinde İlerlemeci Dönem'den 21. Yüzyıl'ın başlangıcına tüm ileri ekonomilerin ilerleyişini daha doğru tasvir eden bir çerçeveye inşa etmektir.

Politik Kapitalizmin Siyaseti

Siyaset bilimi politik kapitalizmi kavramada ekonomi ilminin yaptığından daha iyi bir iş çıkardı; en azından kısmen, ekonomi ilminin bireylerin herhangi bir bireyin diğerleri üzerindeki gücünü sınırlayacak şekilde gönüllü olarak etkileştiğini kabul etmesi yüzünden. Bireyler, bazen anlaşmayı kolaylaştıran ve bazen potansiyel işlemlerin vuku bulmasını engelleyen veya yasaklayan devlet tarafından dizayn edilmiş sınırlar içinde anlaşmaya ulaşmak zorundadır. Bununla beraber, pazar işlemleri yalnızca bütün taraflar anlaştuğunda vuku bulur. Bu, siyasal muzafferlerin siyasaları güçle empoze etmek için devleti kullanabileceği siyasette geçerli değildir.

Bu politik muzafferler kimlerdir? Gilens ve Page (2014) akademik siyaset biliminde kabul gören müstakim bir dört teori tasnifi teklif etmektedir: Majoriteryen seçimli demokrasi, ekonomik-elit hâkimiyeti, majoriteryen plüralizm ve önyargılı (biased) plüralizm.

Majoriteryen Seçimli Demokrasi

Burada siyasal sonuçlar ortalama vatandaş veya medyan seçmen tarafından belirlenir. Gilens ve Page bu görüşü çalışmaları modern kamu tercihi teorisi için bir temel sağlamada enstrümental olan ve bu kanalla ekonomiye biraz nüfuz etmiş olan Downs (1957) ve Black (1958) ile birleştirmektedir.

Ekonomik-Elit Hâkimiyeti

Bu teori ekonomik elitlerin siyasa sonuçlarını belirlediği politik kapitalizmle tutarlıdır. Beard'ün (1913) ABD Anayasası'nı ekonomik elitler tarafından dizayn edilmiş olarak tasviri bu kategoriye girer ve Gilens ve Page bu teoriye önemli bir katkı olarak Wills'den (1956) bahsederler. Beard'ün eseri kamu

tercihinde kabul edilmişken, Mills'in "iktidar eliti" çağdaş ekonomik analizin sınırları dışında kalır.

Majoriteryen Plüralizm

Bu yaklaşım kamu siyasası oluşturmada bütün grupların çıkarlarının dengelendiği bir çıkar grubu teorisidir. Gilens ve Page bu siyaset görüşüne önemli katkılar yapan kimseler olarak Bentley (1908) ve Truman'ı (1951) zikreder, ki bu, yaklaşımın politik ekonomi çalışmasının iktisat ve siyaset bilimi olarak ayrıldığı bir döneme kadar geri gittiğini gösterir. Bu görüş aynı zamanda kamu tercihi teorisinde, iki örnek vermek gerekirse, Becker (1983) ve Wittman'ın (1989, 1995) eserlerinde de tasvir edilmiştir, dolayısıyla çıkar grubu teorisi siyasetin ekonomik analiz üzerinde bir tesir icra etmiştir.

Önyargılı Plüralizm

Burada şirketlerin, iş birliklerinin ve profesyonel grupların menfaatleri siyasa yapma sürecinde oransızca temsil edilir. Gilens ve Page bu teoriyi destekleyen siyaset bilimcilerden birçok alıntı yapmaktadır, fakat aynı zamanda iki iktisatçının katkılarına da işaret etmektedir: Olson (1965) ve Stigler (1971). Gilens ve Page Olson ve Stigler'le ilgili değerlendirmelerinde haklıyken, bir menfaat grupları ekonomik teorisi (ve kamu tercihi teorisi) önyargılı plüralizmden ziyade majoriteryen plüralizme meyyleder.

Gilens ve Page fiili kamu politikası sonuçlarının bu dört teoriyle ne derece uyduğunu empirik olarak soruşturmak için geniş bir data seti kullanmakta ve ekonomik-elit hâkimiyeti ve önyargılı plüralizm teorilerinin birbirlerine en iyi şekilde uyduğunu bulmaktadır. Bu teoriler aynı zamanda politik kapitalizmle de en yüksek seviyede tutarlıdır.

Elitler versus Kitleler?

İktisatçıların politik kapitalizm modelini sorgulamasının bir sebebi, onun insanları iki ayrı sınıfa ayırmasıdır: Elitler ve kitleler veya çağdaş lisanı kullanırsak % 1 ve %99. İktisatçılar farklı değişikliklerden ziyade devam eden değişiklikler üzerinde düşünmeye alışkındır. Dolayısıyla, kişi daha büyük servetin bireylerin daha fazla politik etkiye sahip olmasına müsaade edeceğine inanabilir, fakat niçin, bireyin elit içinde olduğunun, elit dışında olduğunun, kitleden biri olduğunun kabul edileceği yerde (noktada) bir keyfi çizgi (cut off-ayrım) olsun? Kişinin etkisi kişinin servet seviyesiyle birlikte devamlı olarak az veya çok değişmemeli midir? Hakikatte insanların kamu siya-

sası üzerindeki tesirinde bir devamsızlık (kesiklik-discontinuity) olabilecek olmasının birkaç sebebi vardır, ki bu devamsızlık nüfusu elitlere ve kitlelere bölecektir.

Bir sebep kamu politikası sonuçlarının devamsızlığında temel bulur. Becker (1983) tarafından tasvir edildiği gibi, uzlaşmalar olabilirken, kamu siyaseti tedbirleri genellikle ikili sonuçlara sahip olarak daha doğru biçimde tasvir edilir. Bir tedbir geçince veya başarısız olunca bir taraf ya kazanır ya da kaybeder. Sürece katılmak ucuz değildir, dolayısıyla, giriş fiyatını karşılamayan insanlar kendilerini kitleler içinde bulur. Pazarlarda, düşük değerler üretenler düşük gelirler elde ederler ve yüksek değer üretenler yüksek gelirler elde ederler. Meselenin kazanma veya kaybetme olduğu siyasette sonuç devamlı değildir, bu yüzden bu arenaya giren insanlar ona kendi zafer paylarına sahip olabilmelerine yetecek kaynakları adamayı seçmek zorundadır. Çoğu insan hiçbir hakikî etkiye sahip olamayacağını idrak eder, bu yüzden sistemin dışında kalır ve Downs'ın (1957) söylediği gibi "rasyonel olarak bilgisiz" olmayı seçer. Olson (1965) niçin dağılık çıkarlar bunu yapamazken yoğunlaşmış çıkar gruplarının siyasal etkiye sahip olmak için organize olabileceklerini izah eder.

İlkiyle ilintili ikinci bir sebep, sürece katılmanın maliyetini karşılayamayan (veya bunu yapmamayı seçen) kimseler için işlem maliyetlerinin yüksek ve bu kimselerin pazarlık yapmaya gayri muktedir olmasıdır. Coase'un (1960) terminolojisini kullanacak olursak, elitler düşük işlem maliyeti grubundayken kitleler yüksek işlem maliyeti grubundadır; bu yüzden kitleler kamu siyasetini etkilemek için pazarlık yapmaya gayri muktedirdir. Temsilcilerini seçmek için genel seçimlerde oy veren insanlarla yasama meselelerinde oy veren temsilciler arasındaki farkı düşünün. Pek çok lokasyonda bir oy sandığını kullanarak gizli oy veren çok sayıda vatandaş vardır ve bütün bu faktörler işlem maliyetlerini yükseltir ve vatandaşların oyları değişmeksizin birbirleriyle pazarlık yapmalarını güçleştirir. Bunun tersine, yasamada hepsi birbirini bilen az sayıda yasa yapıcı (vekil) vardır ve onların oyları, bir kamusal kayıt meselesidir, ki bu onların logroll yapmasını ve oyları değiş tokuş etmesini kolaylaştırır. Vekiller düşük-işlem-maliyeti grubundadırlar.

Buchanan ve Tullock'un (1962) katkılarından biri bu logrolling² ve siyasal mübadelenin politik sonuçlarının ticaret yapan gruba (grup için) değerini nasıl yükselteceğini göstermekti. Benzer şekilde, lobiciler ve diğer insiderlar³, kampanya katkıları ve diğer politik destek biçimleri teklif ederek vekil-

2 Vekillerin bölgelerine kaynak tahsisi için birbirini desteklemesi, paslaşması (ç.n.)

3 İçerden bilgi alanlar (ç.n.)

lerle pazarlık yapabilecek pozisyondadırlar, dolayısıyla, düşük-işlem-maliyeti grubuna girebilirler. Erişim maliyeti, bazı insanlar düşük-işlem-maliyeti grubunda demektir. Diğer insanlar kamu siyasası sonuçlarını etkileyemeyecek yüksek-işlem-maliyeti grubundayken bu insanlar kamu siyasasını yapan iktidar elitidir. İlk gruptaki insanlar hiçbir erişim yoluna sahip değildir ve denemeleri hâlinde kamu siyasası sonuçları üzerinde çok küçük etkiye sahip olacaklardır. Bu yüzden, sürecin dışında kalırlar ve kitlelerin parçasıdırlar.⁴

Bu piyasalarla siyaset arasındaki bir farktır. Düşük-gelirli bir işçi birkaç saat fazla çalışarak daha çok para kazanabilir. Hiç bir politik etkisi olmayan biri de ilâve birkaç saat harcayabilir ve yine de hiç bir politik etkiye sahip olmaz. Bu yüzden insanlar doğal olarak elitlere ve kitlelere ayrılırlar.

Demokratik kapitalist toplumlarda elitlerin kamu siyasasını belirlediği gözlemi demokratik kapitalizm kadar eskidir. Marx ve Engels (1948: 10-11) şunu ileri sürdü:

Burjuvanın gelişimindeki her adıma, bu sınıfın bir paralel (corresponding) siyasal gelişmesi tarafından eşlik edildi... [B]urjuva, en sonunda, modern sanayinin ve dünya pazarının tesis edilmesinden beridir, kendisi için, modern temsili devlette, münhasır politik gücü fethetti. Modern devletin yürütmesi, işi yalnızca tüm burjuvanın ortak ilişkilerini idare etmek olan, bir komitedir.

Bu Kolko'nun (1963) İlerlemeci reformları politik kapitalizm olarak karakterize ederken ileri sürdüğü argümandı ve bu argüman 21. Yüzyıl'da hâlâ savunulmaktadır.

Holcombe (2014) not etmektedir ki, iki ilginç kitapta Stigler (2012) ve Stockman (2013) şunu ileri sürer: Çağdaş politik ve ekonomik problemler ekonomik ve politik elitler tarafından kitleler pahasına dizayn edilmiş hatalı devlet siyasalarının sonucudur. Stiglitz İşgal Et lisanını kullanır ve % 1 tarafından % 99 pahasına yaratılmış siyasalara işaret eder. Stockman elitleri ahbaplar (cronies) olarak karakterize eder ve sistemi eş-dost kapitalizmi (crony capitalism) olarak adlandırır. Stiglitz bölümlerinden birine "Tehlikede Bir Demokrasi" başlığını verir ve Stockman (s. 614) eş-dost kapitalizminin "bir serbest piyasa ekonomisine her benzeyişin tahrip edilmesine... En önemlisi, politik demokrasinin masum bir yozlaşmasına" yol açtığı kanaatine varır. Hem Stiglitz hem Stockman elitleri kitleler pahasına yararlandırmak için ayarlanmış devlet siyasalarının hem piyasa ekonomisine hem demokratik devlete zarar verdiğinde hemfikirdir.

4 İşlem maliyetlerinin bazı insanların politik sonuçları etkilemesini engellemeyeceği görüşüne karşı bir argüman Wittman'da (1989, 1995) bulunur.

Stockman politik sağ bakış açısından yazarken Stiglitz politik sol bakış açısından yazmaktadır. İki yazar, politik görüşlerindeki farklılıklara rağmen, vardıkları sonuçlardaki benzerlikler yüzünden bir karşılaştırma için iyi seçimlerdir, fakat bu iki yazar elitler tarafından ve elitlerin menfaatleri için idare edilen bir politik sistem tarafından sebep olunan problemleri teşhis etmede yalnız değildirler. Schweizer (2013), genellikle rüşvet verme -yasamaya lehlerine sonuçlar için rüşvet veren çıkar grupları- olarak beliren özel çıkar siyasal aktivitesinin daha doğru biçimde gasp olarak tasvir edilebileceğini ileri sürmektedir. Vekiller, iş âlemini ve diğer çıkarları, bu çıkarlar politikacılara ödemeler yapana kadar, zarar verici yasamayla veya arzu ettikleri yasamayı durdurmayla tehdit ederler. Schweizer, görüşünü desteklemek için, elitlerin yararına çalışan fakat maliyetleri kitlelerin sırtına bindiren bir kronizm sistemini tasvir etmekte olan, birçok örnek sunar.⁵

Allison (2013) daha dar bir şekilde 2008 finansal krizi ve sonrası üzerinde odaklanır, fakat politik olarak bağlantıları genel halka tercih eden siyasaları Stockman'e benzer bir tonda tasvir eder. Holcombe ve Castillo (2013) 20. Yüzyıl'ın başlarına kadar ABD dışındaki kronizme bakar ve Holcombe akademik ekonomi literatüründe bu muhakeme çizgisi için güçlü bir temel olduğunu ileri sürer.

Allison ve Schweizer politik sağın bakış açısından yazarken, politik solda aynı noktayı dile getiren ciddi bir literatür vardır. Bartels (2008), politik sürecin nasıl % 1'in yararı için ayarlandığına işaret ederek, elitlerin kitleler pahasına yararlandığı politik imtiyazı yeni lonca çağı olarak adlandırır, Hacker ve Pierson (2010) ve Gilens (2012) Stiglitz'e paralel olarak, % 1'in artan imtiyazının pazar güçleri yüzünden değil tepedeki kimselerin politik gücü yüzünden olduğunu iddia eder. Gilens ve Page (2014) ikna edici bir ampirik analiz sunar ve devlet siyasasının elitlerin tercihlerine uyduğu ve ortalama vatandaşlar istikametine yalnızca onların tercihleri elitlerin tercihlerine uyduğu zaman gittiği sonucuna varır. Nader (2014) kroni kapitalizme bu muhafetin politik sağ ve solu birleştirdiğini ileri sürer.

Politik kapitalizmin bir temel unsuru, ekonomik elitlerin kamu siyasasını kendi yararına kontrol etme yeteneğidir. İktisat ve kamu tercihi literatürü, çıkar gruplarının etkisini kabul ederken, kamu siyasasını belirleyen elitlerle kamu siyasası tarafından yönetilen kitleler arasındaki bu tür açık ayrımı tasvir etti. Sadece bu ayrımı (bölünmeyi) destekleyen bir argüman yoktur, fakat aynı zamanda onu belgelendiren esaslı bir literatür vardır. Bundan sonraki birkaç bölüm, aynı zamanda onun için bir temel döşeyen bir ekonomik teori

5 McChesney (1987, 1997) Schweizer'le aynı görüşü ifade eder.

de olduğunu göstermektedir, bu temelin bir politik kapitalizm teorisi geliştirmek için henüz tümüyle entegre edilmemiş olmasına rağmen.

Çıkar Grupları, Rant Arama ve Regülatif Esir Alma

Ciddî biçimde 1960’larda başlamış olan kamu tercihi devrimi öncesinde, iktisatçılar politik mütalaaları tamamen kendi siyasa analizlerinin dışında bıraktı. Kamu siyaseti analizi, pazarların mükemmel etkinliğin ideal seviyesini kazanmakta başarısız olduğu “piyasa başarısızlıkları” bulmaktan ve daha sonra bu piyasa başarısızlıklarının, teoride, düzeltilebileceği şartları türetmekten müteşekkildi. Bu paradigmayı tasvir eden iki makale Bator (1957, 1958) tarafından yazıldı. İlk makale bir refah maksimize eden genel denge için matematiksel şartları türetmekte, ikinci makale bir ekonominin bu dengeye ulaşmakta niçin başarısız olabileceğini gösteren matematiksel şartları göstermektedir. O zaman siyaset hedefi refah maksimizasyonu için şartları tatmin eden siyasaları dizayn etmektir, fakat iktisatçının perspektifinden bu siyasaların dizayn edileceği fiilî süreç iktisat disiplininin değil siyaset bilimi disiplininin alanına girer.

Kamu tercihi devrimi siyasal olarak karar vermenin ve kaynakların devlet tarafından tahsisinin analizini ekonominin şemsiyesi altına getirdi. Buchanan’ın (1975a) izah ettiği üzere, kamu tercihi politik karar vermeyi analiz etmek için iktisat ilminin aletlerini kullanılır, öyle ki aynı analiz aletleri ve aynı davranışsal varsayımlar kişinin kaynak tahsisine piyasalar zaviyesinden mi yoksa devlet zaviyesinden mi baktığını anlamak için kullanılır. Bu şekilde bakıldığında, bir “piyasa başarısızlığı” var olsa bile, onu devlet siyaseti marifetiyle düzeltmeye (onarmaya) teşebbüs bir “devlet başarısızlığı” yaratılabilir. Kamu tercihinin fikirleri ana çizgi ekonominin parçası hâline gelmiş olmasına rağmen, Holcombe (2012) işaret etmektedir ki akademik ekonomik siyaset analizinin büyük kısmı hâlâ onu ihmâl etmekte ve ekonomistler bir defa teorik olarak optimal siyaseti türettiğinde devletin onu uygulayacağını varsaymaktadır. Kamu tercihi ayrı bir alt disiplindir ve onun siyaset analizleri çoğu zaman iktisatın diğer alt disiplinlerindeki analizlerinde ihmâl edilmektedir. Bu, karşılaştırmalı ekonomik sistemlerin politik kapitalizmi ayrı bir ekonomik sistem olarak tanımasının sebeplerinden biridir.

Kamu tercihi politik kapitalizmin temel unsurlarını teşhis etti, dolayısıyla, bir politik kapitalizm teorisi geliştirmek boş bir sayfadan (işe) başlamak anlamına gelmez. Mancur Olson çıkar-grubu siyasetinin ekonomik etkilerine üç ana katkıda bulundu. Olson (1965) yoğunlaşmış menfaat sahiplerin kendi menfaatlerini geliştirecek kamu siyasaları elde etmek için organize olmakta

bir avantaja sahip olduğunu gösterdi, ki bu siyasa arenasında elitler versus kitleler bölünmesine bir ekonomik temel kazandır. Olson (1982), zaman içinde çıkar gruplarının politik sisteme politik kararların gittikçe daha fazla iyi bağlantılı siyasal çıkarların yararına ve ülkenin toplu ekonomik performansının zararına olacak şekilde oluşturulmasını sağlayacak şekilde kuvvetle nasıl yerleştiğini gösterecek bir çerçeve geliştirmektedir. Olson (2000) devletlerin nasıl “sabit eşkıya” olarak davranabileceklerini ve kuralları yöneticilerin yararlarını maksimize edecek şekilde organize edebileceklerini göstermektedir.

Siyasette özel çıkarların önemi kamu tercihinde iyi bilinmektedir, fakat bu literatür siyaset bilimcilerin algıladığı bölünmeyi (division) kullanmak için majoriteryen plüralizm ve önyargılı plüralizm arasında ayrım yapmadı. Kamu tercihinde kullanılan siyaset bilimi çıkar grubu teorilerini politik kapitalizm için bir temel teşkil etmek için kullanmak çıkar grubu etkisi bakımından önyargılı plüralizm hipotezini kabul etmek anlamına gelecektir. Buchanan ve Tullock’un (1962) siyasal mübadeleye girişmeye muktedir olanların yararı için logrolling analizini Coase’un (1960) işlem maliyetleri nosyonuyla birleştirerek, elitlerin bir düşük işlem maliyeti grubu olduğu dolayısıyla kendi menfaatleri için yüksek-işlem-maliyeti grubunda olan kitlelerin pahasına siyasal mübadeleye girişebileceği şeklinde bir teori geliştirilebilir. Bu siyasette vuku bulabilir. Fakat piyasalarda vuku bulmaz çünkü devlet bireyleri devlet programları için programlara katılmayı isteyip istemediklerinden bağımsız olarak ödemede bulunmaya zorlamaya muktedirdir, oysa piyasalarda ciddi ekonomik güce sahip olanlar dahi kitlelerden yalnızca onlar işlemlere gönüllü olarak katılmayı kabul ederlerse kaynaklar alabilirler (elde edebilirler).

İlk defa Tullock (1967) tarafından teşhis edilen rant arama Krueger’in (1974) makalesi ona bu ismi verdiği için beridir bir ana araştırma alanı olmuştur. Kavram bazılarının devlet kudretini diğerleri pahasına çıkar elde etmek için kullanmakta olduğunu ortaya sermektedir. Çıkar grubu teorilerinde olduğu gibi, rant-arama literatürü rant elde edenleri elitler olarak veya % 1 olarak teşhis etmez. O yalnızca insanları rant-arayıcılara, rant elde edenlere (belki de tüm rant arayıcılarının bir alt grubu) ve bu rant transferlerinin bir sonucu olarak maliyetler kendileri üzerine bindirilen gruplara böler (ayırır). Yüzde 99’un etkin şekilde rant aramaya girişmeye muktedir olmadığını, dolayısıyla yararlanıcıların % 1 olduğunu söylemek küçük bir adım atmaktır, fakat kamu tercihi literatürü bu meseleyle ilgilenmedi ve bu doğru olmayabilir. Bu, rant aramanın bir majoriteryen plüralistik aktivite olarak mı yoksa bir önyargılı plüralistik aktivite olarak mı daha iyi tasvir edilebileceğine bağlıdır.

Eğer önceki seksiyonun öngörülerini bu kamu tercihi meselelerine uygulanırsa, çıkar grubu siyasetinin ve rant aramasının ortalama vatandaşa açık bulvarlar olmadığı fikrini destekleyen argümanlar vardır, dolayısıyla önyargılı teoriler bir miktar güvenilirliğe sahip olacaktır ve özel çıkar siyaseti ve rant arama teorileri bir politik kapitalizm teorisi için bir temel döşeyecektir. Bununla beraber, bu noktada kamu tercihi meseleye bakmamıştır bile, bu yüzden, bu araştırma alanları mevcut kamu tercihi literatüründe önyargılı veya majoriteryan alana girmez.

Stigler'in (1971) regülatif esir alma teorisi politik kapitalizme gayet iyi uyar. Kendilerini regüle eden organları ele geçirmeye (esir almaya) muktedir firmalar -ki bu durumda regülasyon regüle edilen firmaların yararına işler - kolayca her ekonomik elit konseptine girer. Aynen Kolko'nun (1963) tahayyül ettiği elitlerin kuralları kendilerini yararlandırmaya, sistemi stabilize etmeye ve rakipleri kendilerinin zirvedeki pozisyonlarını erezyona uğratmaktan engellemeye muktedir olduğu politik kapitalizmi gibi.

Politik kapitalizm teorisinin inşa blokları kamu tercihi literatüründe hâlihazırda iyi kurulmuştur, hem de iktisatçıların bu teoriyi inşa etmek için adımlar atmış olmamasına rağmen. Çıkar grubu siyasetinin, rant aramanın ve regülatif esir almanın ekonomik modelleri, politik sistemi kendi menfaatleri için kullanma fırsatlarının bazılarını -elitlere- açık olabileceği fakat diğerlerine -kitlelere- açık olmayabileceği ihtimâlini göz önüne (değerlendirmeye) almaz. Siyaset bilimi bir miktar yardım sağlar, çünkü o kamu siyasası alanında elitlerin kitleler üzerindeki hâkimiyetini varsayan, ekonomik elitlerin hâkimiyetini tasvir eden ikna edici teoriler geliştirmiştir.

Regülatif Esir Alma ve Geçişsel Kazançlar

Politik kapitalizm politik elitlerin, ekonomik elitlerin politik elitleri desteklemesi karşılığında ekonomik elitleri yararlandıran siyasaları üreten, iki yönlü bir yoldur. Regülatif esir alma teorisi regülatif organların regüle ettikleri firmaların çıkarına davrandığını ileri sürer, fakat hikâyenin öbür yarısı regüle edilen firmaların bu regülasyonları koyan ve koruyanların menfaatlerine davrandıklarıdır. Coase'un (1960) dışsallıklara uyguladığı bir terimi kullanırsak, ilişki karşılıklıdır (mütekabildir).

Tullock (1975) bir "değişimsel (transitional) kazançlar tuzağı" adını verdiği şeyi tasvir etti. Rant arayıcılar devlete rantları kendilerine transfer eden politikalar yarattırmaya muktedirdir, fakat zaman içinde bu rantlar dağılır (ufalır) çünkü rantları almak için gerekli varlıklara kapitalize edilir (sermaye-

ye eklenir). Açık bir örnek New York şehrinde taksicilik yapmak için gerekli taksi lisanslarıdır. Lisansların sayısının sınırlı olması endüstriye girmenin önüne bir engel kor, bu, normalin üzerinde kâr yaratır. Lisanslar satılabilir, dolayısıyla, pazara girmek isteyen var olan lisanslardan birini satın alması gerekir, ki bu lisanslar 1 milyon dolardan fazlaya satılır. Değişimsel kazanç lisansın değerine eklenmiştir, bu yüzden lisansın pazar değeri, pazara giriş sınırlandığı için taksi sahibine gelecek tüm müstakbel rantların beklenen değerine eşittir. Tuzak (kapan) şudur: Eğer biri siyasaı bozacak ve pazara serbest girişe müsaade edecek olursa, lisansların mevcut sahipleri, o zaman lisanslar değersiz hâle geleceği için, 1 milyon dolardan fazla değişimsel (transitional) kayba uğrayacaktır. Gelecekteki rantların değeri lisansın değerine kapitalize edilmiştir (eklenmiştir), dolayısıyla, mevcut lisans sahipleri girişe sınırlamadan normalin üzerinde getiriler (returns) elde etmezler (almazlar).

Bu örnek, diğer gruplar lehine bir gruba rantlar yaratan her devlet programına genelleştirilebilir. Meselâ, çiftçi sübvansiyonları, çiftçilerin gelirlerini yükseltecek şekilde vergi mükelleflerinden çiftçilere para transfer eder. Sübvansiyon almak için, alıcıların çiftlik toprağına sahip olması gerekir, bu yüzden sübvansiyonun değeri çiftlik toprağının değerine kapitalize edilir (eklenir). Çiftçi sübvansiyonlarını, kotaları ve diğer tarımsal programları ortadan kaldırmak, çiftlik toprağının değerini, toprak sahiplerini bir değişimsel kayba maruz bırakarak, düşürecektir.

Sonuç şudur: Kendilerini regüle eden organları ele geçiren firmalar veya başka türlü rant yaratan devlet programlarından fayda sağlayanlar, daimî menfaatleri için programları kontrol edenlere bağımlıdırlar. Değişimsel kazançlar tuzağına Tullock'ın verdiği bir örnek şimdi ölü (feshedilmiş) olan Civil Aeronautics Board'dur (CAB – Sivil Havacılık Kurulu). CAB rotalar koyarak ve bilet fiyatlarını belirleyerek hava yolu taşımacılığını esas itibariyle kartelleştirdi. CAB havayolu şirketlerine yalnızca eğer o rotada bir ilâve kapasiteye ihtiyaç olduğunu gösterebilirlerse rotalarını genişletme izni verecektir ve havayolu şirketlerinin biletlerinin fiyatlarını düşürmelerine değil yükseltmelerine müsaade edecektir. Bu tam da bir kartelin yaptığı şeydir: Fiyatları yükselt ve çıktıyı sınırla. Bu sistem katılan havayolu şirketleri için çok kârlı oldu.

Değişimsel kazanç birçok şekilde dağıtıldı: Sendikalı pilotlar için yüksek maaşlar, tüketiciler için (yüksek bir fiyata) iyi hizmet ve fazla kapasite. Fazla kapasite yararlıydı, çünkü eğer rekabet eden bir havayolu şirketi halihazırda bir başka havayolu tarafından uçulmakta olan bir rotaya girmek isterse, rotaya uçan havayolu şirketi, "sahip olduğumuz bu rotada koltuklarımızın yal-

nızca yüzde 60'ını dolduruyoruz , bu yüzden bir ilâve kapasiteye ihtiyaç yok” diyerek bu fazla kapasiteye işaret edebilirdi.

1970'lerin sonlarında havayolları deregüle edildiği ve CAB feshedildiği zaman mevcut havayolu şirketleri değişimsel kayıplara uğradı ve az sayıda şirket ayakta kaldı. TWA , Eastern ve Braniff gibi köklü ve uzun zamandır yaşayan şirketler ortadan kayboldu, yerleri Southweast ve USAir gibi yeni kurulan şirketler tarafından alındı. Bu Kolko'nun tasvir ettiği politik kapitalizmin iyi bir örneğini temin eder. CAB regülasyonunun amacı endüstriyi stabilize etmek ve pazarı kontrol eden mevcut şirketlerin egemen pozisyonlarını muhafaza etmelerine izin vermektir. CAB'ın dağıtılması ekonomik elitlerin muhafaza etmek istediği istikrarlı pazarları bozarak, ekonomik elitlerin ele geçirdikleri regülatif organın korumasını kaybettiği ender bir vakaydı. Havayolu biletlerinin fiyatları düştü, fakat bu yaratıcı yıkım ekonomik elitlerin istediği şey değildi. Bu örnek göstermektedir ki regülatif ele geçirme regülatif rejimden yararlanan firmalar için (açısından) regülatif rejime bir bağımlılık yaratır, bu yüzden bu rejimi muhafaza eden politik yapıyı desteklemelidirler yoksa değişimsel kayıplara maruz kalacaklardır.

Schweizer (2013) demektedir ki, özel çıkar siyaseti genellikle rüşvetçilik olarak resmedilir, fakat o daha tipik olarak zorbalıktır (extortion – zorla alma). Öyle görünüyor ki, çıkar grupları istedikleri kanunu (legislation) geçirmek için politikacılara rüşvet veriyorlar, fakat Schweizer, kanun yapıcılar (vekil-ler) için tipik sürecin, çıkar grupları kampanya katkıları, arkadaşların ve aile üyelerinin işe alınması ve diğer kıyaklar biçiminde onlara fayda sağlayınca-ya kadar çıkar grupları için kayırmaları bekletmek olduğunu gösteren birçok örnek vermektedir. Schweizer, Mechesney'in (1987 – 1997) “rant çıkarma” adını verdiği şey için reel dünya örnekleri vermektedir. Politikacılar çıkar gruplarına yaklaşır ve teklif edilen yasamayı geri çektirtmek için ödeme yapılmazsa, onları kendilerine maliyetler bindirecek yasalar çıkarmakla tehdit ederler. Siyasal elitler ekonomik elitlerden ödeme (tediye) çıkarmaya muktedirdir çünkü ekonomik elitler kendilerinin sürekli kârlılıklarını garanti eden legal ve regülatif çevre (ortam) için politik elite bağımlıdır.

Ele geçirme teorisi faydaların tek yöne, regülasyondan yararlanan firmalara gittiğini ortaya çıkartır, fakat değişimsel kazançlar kapanı vardır ve bu firmalar devam eden kârlılıkları için regülasyona bağımlı hâle geldikçe, politik sınıf, ekonomik elitlerden, firmaların arzu ettiği legal ve regülatif faydalar karşılığında yararlar elde etmeye muktedirdir. Değişimsel kazançlar nihayetinde alıcıları politik kapitalizm sistemine bağımlılık kapanına düşürür.

Rant – Arama Kayıpları

Tullock (1967) tarafından geliştirilmiş olan rant–arama modeli rant–arama kayıplarının ampirik olarak teşhis edilebilir kayıplardan çok daha fazla olması gerektiğini –“Tullock paradoksu” olarak bilinen bir gözlem– ortaya çıkarır. Rant arayanlar arasında kazananlar ve kaybedenler olacakken, ortalamada kazançlar kabaca kayıpları dengelemelidir. Başka türlü, eğer rant arama ortalamada kârlıysa, bu, rant arayıcılar yalnızca normal bir kâr kazanana kadar rant aramaya giriş için bir sinyal olacaktır. Aynı şekilde, eğer rant arama ortalamada kayıplara sebep olursa, bu rant arayıcılar normal bir getiri kazanana kadar çıkışı teşvik edecektir. Rant aramanın (sebebe olduğu) refah kaybını üretilen (yaratılan) rantların miktarına eşit olarak tasvir eden model rant aramaya serbest giriş varsayar. Politik kapitalizm çerçevesi içinde rantlar kuralları elit gruplar içinde bulunmayanlara bir giriş bariyeri yaratacak şekilde yazan elitlere münhasırdır.

Bir kartel, eğer girişe bir bariyer yaratabilirse, üyeleri için bir daimî kâr akışı yaratabilir. Rantları elitlere münhasır kılınca, rant alıcıların lehine (diğerleri pahasına) bir net fayda vardır ve rant aramanın refah maliyetleri rantların tüm miktarına eşit değildir. Bu, rant aramadan kaynaklanan refah kayıplarının niçin daha geniş olmadığını izah eder. Çoğu insan rantlar için rekabet etmekten yasaklanır çünkü elitlerin –bir kamu siyasaları setini kendi yararları için muhafaza etmeye muktedir düşük maliyet grubu– bir parçası değildirler. Eğer rantların tamamı refah kayıpları olarak dağıtılsa, rant arayıcılarının net olarak hiçbir şey kazanamayacağını düşünün. Girişe bir bariyer yaratarak politik ve ekonomik elitler birbirinden yararlanabilir. Ekonomik elitler aradıkları rantları rantlardan daha düşük bir maliyette kazanabilir ve kazandığı rantların bazılarını politik elitlere transfer edebilir, bu hem politik hem ekonomik elitlerin aradıkları ve elde ettikleri rantlardan kazanç sağlamlarına müsaade eder.

Rant aramaya girişmeye bir bariyer, rant aramanın refah maliyetini alçaltarak ekonominin etkinliğini kuvvetlendirir, ki bu herkesi yararlandırır, fakat elitler kendi yararları için girişe bariyeri muhafaza eder. Kolko'nun (1963) not ettiği gibi, yoğunlaşmış ekonomik çıkarlar statükoyu muhafaza etmek için bir müşevviğe sahiptir ve politik kapitalizmin bir esas unsuru elitlerin kitlelere nispetle statülerini muhafaza etmesidir. Rant arayıcılar, rant ihsan edenler gibi, bir karteldirler ve onlara kitlelerden gelen sürekli bir yararlar pınarını muhafaza etmek için bariyerleri kullanırlar.

Politik Kapitalizmin Anayasal Çerçevesi

Ekonomik analiz insanların konuyu sınırlamayı seçme yollarını tetkik eder. Buchanan (1990) anayasal iktisatı sınırlar arasında tercihin incelenmesi olarak tasvir eder. Bu anayasal çerçeve politik kapitalizmin teorik analizi için nihaî temeli döşer. Politik kapitalizmin hâlihazırda ekonomik analizde sağlam bir temsile sahip unsurlarına –çıkarcı grubu siyaseti, rant arama, regülatif ele geçirme– bakarak bu unsurlar özel sektördeki bireyleri devlet kuralları, regülasyonlar ve kurumlar biçiminde bir sınırlar setiyle karşılaşan ve karşılaştığı sınırlar içinde (fayda maksimizasyonu) yapan olarak temsil eder. Anayasal ekonomi çerçevesinde, rant arayıcılar, regüle edilen firmalar ve çıkar grupları yalnızca devletin onların önüne yerleştirdiği sınırlara reaksiyon göstermiyorlar: Kendileri bu sınırları kendi yararları için dizayn ediyorlar.

Kolko (1965) ve White (2011) ABD’de demiryollarının regüle edilmesi yolundaki ilerlemeci hamlenin regüle edilmiş demiryolları onları yararlandırdığı için regüle edilmiş demiryolları tarafından desteklendiğine dair güçlü bir tez ileri sürmektedir. İlaçların FDA tarafından regülasyonu pazara yeni ilaçlar sokmayı öylesine maliyetli hâle getirir ki, küçük firmalar yerleşik firmalarla hiçbir rekabet şansına sahip değildir. Hekim lisanslaması, hekim hizmetlerini kullananlara maliyetlerini yükseltir ve lisansa sahip kimseleri yararlandıran giriş bariyerinin bir ortak örneğidir. İnsanların sınırlamalara tabi tercihlerini tetkik eden ekonomik metodoloji, bu insanları belli bir kurumsal çerçeveye cevap veriyor olarak görür, oysa anayasal politik ekonomi sınırlamalar arasında tercihi inceler ve nasıl olup ta ekonomik elitin bu üyelerinin sınırlamaları kendi yararlarına dizayn etmeye muktedir olduklarının tetkikine yönelir. Bu yüzden, daha tam bir politik kapitalizm teorisinin gelişmesi, elitlerin statülerini muhafaza etmeye ve kitlelere karşı kendilerini kayırmalarına muktedir kılan bir kurumsal yapıyı dizayn etmesine izin veren mekanizmaları tasvir etmek için anayasal politik ekonominin alt disipliniyle başlar.

Buchanan ve Tullock’un (1962) öncü eserine, Rawls’a (1971) ve Buchanan’a dayanan anayasal ekonomi çalışmalarının çoğu anayasal kuralların, kurallar tarafından yönetilenlerin onlar tarafından yönetilecekler tarafından anlaşılabilir (kabul edilen) kuralları dizayn etmek için bir kolektif karar verme sürecine dâhil olduğu bir konsensusa dayalı süreç yoluyla gelişmesini inceler. Politik kapitalizm anayasal kuralları kitlelerin mutabakatı tarafından değil, fakat elitler tarafından, elitlerin menfaati için yapıyor biçiminde tasvir eder.⁶

6 Politik elitler, kitleler siyasal sonuçlar üzerinde hiçbir tesire sahip olamadığı sürece kitlelerin politik katılımını kuvvetle teşvik eder. Kitlelerin politik katılımı güçlü bir sembolik etkiye sahiptir, çünkü bu, Edalman’ın (1964) işaret ettiği gibi kitlelerin politik elitlere desteğini ima eder. Ancak, politik elitler dışındaki kitleler gerçekten

Politik Kapitalizmin Devam Eden Tarihi

Berlin Duvarı'nın yıkılmasından ve Sovyetler Birliği'nin parçalanmasından sonra, Fukuyama liberal demokratik yönetimi ve pazar ekonomisini, politik ve ekonomik sistemlerin evriminde sonu (son noktayı) temsil etmeleri anlamında “tarihin sonu” olarak tasvir etti. Politik kapitalizm modeli farklı bir hikâye söylemektedir, çünkü pazar ekonomisi ile demokratik siyasî yönetim arasında zafî bir çatışma (ihtilâf) vardır. Pazar ekonomisi açık bir biçimde tanımlanmış mülkiyet haklarına ve bireyler arasında gönüllü mübadele yoluyla karşılıklı etkileşime dayanmaktadır. İnsanlar diğer insanlardan ancak onlar razı olurlarsa, kaynaklar, mallar ve hizmetler alabilirler. Demokratik siyasî yönetim, tersine, politik güce sahip olanların diğerlerinden rızaları olmadan kaynakları almasına müsaade eder. Majoriteryen demokrasi çerçevesinde, çoğunluk siyasal süreci azınlıktan zorla kaynak almak için kullanabilir, fakat elit hâkimiyeti veya önyargılı plüralizm çerçevelerinde, azınlık kontrol ettiği siyasal süreci kitlelerden kaynak almak için kullanmaya muktedirdir.

Demokratik devlet ister elitler ister kitleler tarafından kontrol edilsin, demokrasi ile piyasa ekonomisi arasında çatışma (conflict) doğar, çünkü piyasa ekonomisinde kişiler arası etkileşim yalnızca bu etkileşimin tüm tarafları hemfikir olduğunda vuku bulur, oysa demokratik siyasî yönetimin temeli bazılarının, bazılarından diğerlerine transfer etmek üzere kaynak almak için devlet zorunu kullanmasına müsaade etmektir. Demokratik politik sistemle pazara dayalı ekonomik sistem arasında zafî bir gerilim vardır. İyi bir örnek Piketty'nin (2014) kapitalizm analizinde bulunur. Piketty burada pazar ekonomisini daima artan eşitsizlik ürettiğini düşünür ve sermaye üzerinde (% 80 marjinal oranına kadar varan) yüksek müterakki vergi (koyma) çağrısında bulunur. Piketty pazar ekonomisi ve demokratik devlet arasındaki gerilimi görür ve demokratik devleti pazar ekonomisindeki geliri ve serveti, kamu malları üretmek için değil, fakat eşitsizliği azaltmak için gasp etmeye teşvik eder.

Bu gerilim, kaynakların devlet tarafından tahsisini köleliğe giden yol olarak gören ve tüm amacın insanları kurallara ve siyasalara itaat etmeye zorlamak olduğu devlette (siyasal yönetimde) nasıl kötülerin en tepede olduğunu izah eden Hayek (1944) tarafından da tartışıldı. Schumpeter (1947), benzer şekilde, kapitalizmden en çok yararlananların onu desteklemeye durmayacağına işaret ederek bu gerilimi gördü. Holcombe (2002a) kapitalizm

fark yaratabildiği zaman, kitlelerin katılımı kötülenir. Meselâ, siyasette özellikle büyük bağışçılardan gelen para hakkındaki şikayetlere dikkat edin. Politikacılar pozisyonlarını destekleyen ve elitler içindeki pozisyonlarını korumaya yardımcı olan bağışlar almaktan mutludurlar, fakat para, Koch kardeşler gibi, elitlere karşı çıkan insanlardan geldiği zaman, bağışlar kötülenir, çünkü onlar yöneten elitlere meydan okumaktadır. Katılım, politik elitler tarafından, katılım elitlerin üyelerini iktidar pozisyonlarından etmedikçe, teşvik edilir.

ve demokrasi arasındaki bu gerilimin devlet büyüdükçe nasıl büyüdüğünü tasvir etmekte. Bu, iş âleminin politik gücünü serbest piyasaları desteklemek için değil fakat Kolko'nun (1963) gözlemlediği gibi ekonomik elit içindeki pozisyonunu piyasa ekonomisini karakterize eden yaratıcı yıkımın kurbanları olmaktan kaçınabilecek şekilde sağlamlaştıran siyasalar yaratmak için kullandığı 21. Yüzyıl'da daha da aşikârdır. Olson (1982) menfaat grubu ilişkilerinin zaman içinde tahkimini milletlerin gerilemesinin sebebi olarak tasvir etmektedir. Demokrasinin kurumları sonunda pazar ekonomisinin kurumlarının altını oyar.

Baumol (1990, 1993) müteşebbisliği ekonomik ilerlemenin motoru olarak tasvir eder, fakat kurumlar bireylerin devlet gücünü diğer insanlardan kendilerine transfer etmek için kullanmaktan yararlanabileceği şekilde dizayn edildiği zaman insanların teşebbüs güdülerinin tahripkâr yağmacı faaliyetlere dönüştüğüne işaret eder. Holcombe'un (2002) belirttiği üzere, refah-artırıcı politik müteşebbislik için sınırlı fırsatlar vardır, fakat diğerlerinin politik desteğini satın almanın maliyetlerini bazılarının üzerine bindiren yağmacı politik müteşebbisliğe hiçbir sınır yoktu. Politik kapitalizm ekonomik kaynak kontrolünü elit azınlığın eline vermek için kurallar dizayn ederek hem liberal demokrasinin hem pazar ekonomisinin altını oyar. Buchanan'ın (1990) çerçevesinde, elit azınlıklar kuralları elitler içindeki pozisyonları koruyacak şekilde dizayn ederler.

Tarihin sonunun liberal demokrasi ve piyasa ekonomisinden ziyade politik kapitalizm olduğu tezi daha güçlü görünmektedir.

Sonuç

Politik kapitalizm ekonomik ve politik elitlerin karşılıklı menfaatleri için işbirliği yaptığı bir ekonomik ve politik sistemdir. Politik kapitalizmin öz fikri uzun bir tarihe sahip olmasına rağmen, politik kapitalizm ayrı bir ekonomik sistem olarak kabul edilmemiştir. Bu kısmen ekonomik sistemlerin kapitalizm, sosyalizm ve hem kapitalizmden hem sosyalizmden unsurlar kapsayan karma ekonomi olduğu yolundaki 20. Yüzyıl ekonomik sistemler görüşü yüzündendir. Bu aynı zamanda sık karşılaşılan kamu yararına hareket eden, pazar başarısızlıklarını düzelten ve iş âleminin aktivitelerini kontrol eden bir kurum olarak devlet görüşü yüzündendir. Bu makalenin hedeflerinden biri politik kapitalizmi ayrı bir ekonomik sistem olarak tasvir etmek için ekonomik sistemler görüşünü genişletmek oldu. Politik kapitalizm kapitalizm ve sosyalizm arasında yer tutan bir ara sistem değildir.

Bu makalenin ikinci bir amacı, politik kapitalizm bir ekonomik sistem olarak nadiren kabul edilmişken , politik kapitalizm için bir teorik temel teşkil eden yapı taşlarının açık biçimde ortada olduğunu ve iyice kabul edildiğini göstermektir. Siyaset bilimi ve sosyolojide elit hâkimiyeti ve önyargılı plüralizm politik kapitalizmin bir temel parçası olan ana çizgi kavramlardır. İktisatta ve kamu tercihinde rant arama, regülatif ele geçirme ve özel çıkar siyaseti, literatürde siyaset bilimi ve sosyolojide bulunan sınıf teorileriyle bağlantılandırılmış olmamalarına rağmen, benzer şekilde ana çizgi kavramlardır. Teorik temel aynı zamanda, Buchanan'ın (1960) sınırlamalar arasındaki tercihi incelemek olarak tasvir ettiği anayasal politik ekonomi literatürüne de dayanmaktadır. Rant arama, regülatif ele geçirme ve özel-çıkâr politikası dâhil, ekonomik analiz bu aktiviteleri politik sistemde mevcut kurallara ve sınırlamalara tâbi maksimize edici ekonomik aktörler (agents) bağlamında görmeye meyletti, oysa politik kapitalizm bu ekonomik aktörleri kuralları ve sınırlamaları kendi yararları için dizayn eden ekonomik aktörler olarak kabul eder. Politik kapitalizm için teorik çerçeve geliştirmek şart değildir. Yapı taşları zaten oradadır ve yalnızca sistemin tanınacağı (kabul edileceği) şekilde toplanmasına (bir araya getirilmeye) ihtiyacı vardır.

Politik yelpazenin her noktasından eleştirmenler içten bilgi alanları (insiders) ve kafadarları (cronies) kayıran devlet siyasalarını gözlemlemiş ve eleştirmiştir. Bu gözlemler siyasal soldan sağa, liberteryenlerden iri devleti savunanlara kadar her yerden gelir. Politik kapitalizm teorisi yaygın biçimde kabul edilen ve geniş bir kabule sahip olan politik ve ekonomik problemler üzerinde yoğunlaşır. Politik kapitalizmin sebepleri ve sonuçları üzerindeki bu anlaşmaya rağmen, onunla meşgul olmak için izlenecek siyasalar hakkında yaygın bir anlaşma yoktur. Sağda eleştirmenler problemin devletten kaynaklandığını ve çözümün daha az devlet olduğunu düşünürken, solda daha fazla devlet nezareti, daha fazla devlet programları ve daha fazla devlet harcamaları için çağrılar vardır. Bu makale, bu siyasal farklılıklara girmekten ziyade, politik kapitalizmi tasvir etmek için anlaşma alanları üzerinde odaklanmakta ve onun teorik temelini toplamaktadır (bir araya getirmektedir). Politik kapitalizmin temelini yapı taşlarını teşkil eden birçok fikrin farklı bir ekonomik sistemi tasvir ettiği kabul edilirse, bu temel politik kapitalizmin yarattığı problemleri ele almaya daha faydalı siyasa tartışmalarına yol verebilir.

Kaynakça

- ACEMOĞLU, D., and ROBINSON, J. A. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*. New York: Crown (2012).
- ADAMS, G. P. Jr. *Competitive Economic Systems*. New York: Thomas Y. Crowell (1955).
- ALLISON, J. A. *The Financial Crisis and the Free Market Cure*. New York: McGraw-Hill (2013).
- ARROW, K. J., and DEBREU, G., "Existence of an Equilibrium for a Competitive Economy." (1954) *Econometrica* 27 (3): 265–90.
- BARTELS, L. M. *Unequal Democracy: The Political Economy of the New Gilded Age*. Princeton, N.J.: Princeton University Press (2008).
- BATOR, F. M. "The Simple Analytics of Welfare Maximization." (1957) *American Economic Review* 47 (1): 22–59.
- BATOR, F. M. "The Anatomy of Market Failure." (1958) *Quarterly Journal of Economics* 72 (3): 351–79.
- BAUMOL, W. J. "Entrepreneurship: Productive, Unproductive, and Destructive." (1990) *Journal of Political Economy* 98 (5) Part 1: 893–921.
- BAUMOL, W. J. *Entrepreneurship, Management, and the Structure of Payoffs*. Cambridge, Mass.: MIT Press (1993).
- BEARD, C. *An Economic Interpretation of the Constitution of the United States*. New York: Macmillan (1913).
- BECKER, G. S. "A Theory of Competition among Pressure Groups for Political Influence." (1983) *Quarterly Journal of Economics* 98 (August): 371–400.
- BENTLEY, A. F. *The Process of Government; A Study of Social Pressures*. Chicago: University of Chicago Press (1908).
- BLACK, D. *The Theory of Committees and Elections*. Cambridge, UK: Cambridge University Press (1958).
- BRADLEY, R. L. Jr. *Capitalism at Work: Business, Government, and Energy*. Salem, Mass.: M&M Scrivener Press (2009).
- BUCHANAN, J. M. "Public Finance and Public Choice." (1975a) *National Tax Journal* 28 (December): 383–94.
- BUCHANAN, J. M. *The Limits of Liberty: Between Anarchy and Leviathan*. Chicago: University of Chicago Press (1975b).
- BUCHANAN, J. M. "The Domain of Constitutional Economics." (1990) *Constitutional Political Economy* 1 (1): 1–18.
- BUCHANAN, J. M., and TULLOCK, G. *The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy*. Ann Arbor: University of Michigan Press (1962).
- COASE, R. H. "The Problem of Social Cost." (1960) *Journal of Law and Economics* 3: 1–44.
- DOWNS, A. *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper and Row (1957).
- EDELMAN, M. *The Symbolic Uses of Politics*. Urbana: University of Illinois Press (1964).
- FUKUYAMA, F. *The End of History and the Last Man*. New York: Free Press (1992).
- GILENS, M. *Affluence and Influence: Economic Inequality and Political Power in America*. New York: Russell Sage Foundation and Princeton University Press (2012).

- GILENS, M., and Page, B. I. "Testing Theories of American Politics: Elites, Interest Groups, and Average Citizens." (2014) *Perspectives on Politics* 12 (3): 564–81.
- HACKER, J. S., and PIERSON, P. *Winner-Take-All Politics: How Washington Made the Rich Richer—and Turned Its Back on the Middle Class*. New York: Simon and Schuster (2010).
- HAYEK, F. A. *The Road to Serfdom*. Chicago: University of Chicago Press (1944).
- HIGGS, R. *Crisis and Leviathan: Critical Episodes in the Growth of American Government*. New York: Oxford University Press (1987).
- HOLCOMBE, R. G. *From Liberty to Democracy: The Transformation of American Government*. Ann Arbor: University of Michigan Press (2002a).
- HOLCOMBE, R. G. "Political Entrepreneurship and the Democratic Allocation of Economic Resources." (2002b) *Review of Austrian Economics* 15 (2–3): 143–59.
- HOLCOMBE, R. G. "Make Economics Policy-Relevant: Depose the Omniscient Benevolent Dictator." (2012) *The Independent Review* 17 (2): 165–76.
- HOLCOMBE, R. G. "Crony Capitalism: By-Product of Big Government." (2013) *The Independent Review* 17 (4): 541–59.
- HOLCOMBE, R. G. "What Stiglitz and Stockman Have in Common." (2014) *Cato Journal* 34 (3): 569–79.
- HOLCOMBE, R. G., and Castillo, A. M. *Liberalism and Cronyism: Two Rival Political and Economic Systems*. Arlington, Va.: Mercatus Center (2013).
- KOLKO, G. *The Triumph of Conservatism: A Reinterpretation of American History, 1900–1916*. New York: The Free Press (1963).
- KOLKO, G. *Railroads and Regulation: 1877–1916*. Princeton, N.J.: Princeton University Press (1965).
- KRUEGER, A. O. "The Political Economy of the Rent-Seeking Society." (1974) *American Economic Review* 64 (June): 291–303.
- LOUCKS, W. N., and WHITNEY, W. G. *Comparative Economic Systems*. New York: Harper and Row (1973).
- LOVE, J. R. *Antiquity and Capitalism: Max Weber and the Sociological Foundations of Roman Civilization*. London: Routledge (1991).
- MARX, K., and ENGELS, F. *The Communist Manifesto*. New York: International Publishers (1948).
- MCCHESNEY, F. S. "Rent Extraction and Rent Creation in the Economic Theory of Regulation." (1987) *Journal of Legal Studies* 16 (1): 101–18.
- MCCHESNEY, F. S. *Money for Nothing: Politicians, Rent Extraction, and Political Extortion*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press (1997).
- MILLS, C. W. *The Power Elite*. New York: Oxford University Press (1956).
- NADER, R. *Unstoppable: The Emerging Left-Right Alliance to Dismantle the Corporate State*. New York: Nation Books (2014).
- OLSON, M. *The Logic of Collective Action*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press (1965).
- OLSON, M. *The Rise and Decline of Nations*. New Haven: Yale University Press (1982).
- OLSON, M. *Power and Prosperity: Outgrowing Communist and Capitalist Dictatorships*. Oxford: Oxford University Press (2000).

- PIKETTY, T. *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press (2014).
- RAWLS, J. *A Theory of Justice*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press/Belknap (1971).
- SCHUMPETER, J. A. *The Theory of Economic Development*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press (1934).
- SCHUMPETER, J. A. *Capitalism, Socialism and Democracy*. 2nd ed. London: (1947).
- GEORGE, Allen and Unwin. Schweizer, P. Extortion. *How Politicians Extract Your Money, Buy Votes, and Line Their Own Pockets*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt (2013).
- STIGLER, George J. "The Theory of Economic Regulation." (1971) *Bell Journal of Economics and Management Science* 2 (1): 3–21.
- STIGLITZ, J. E. *The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers the Future*. New York: W.W. Norton (2012).
- STOCKMAN, D. A. *The Great Deformation: The Corruption of Capitalism in America*. New York: Public Affairs Press (2013)
- TRUMAN, D. B. *The Governmental Process*. New York: Alfred A. Knopf (1951).
- TULLOCK, G. "The Welfare Cost of Tariffs, Monopolies, and Theft." (1967) *Western Economic Journal* 5 (June): 224–32.
- TULLOCK, G. "The Transitional Gains Trap." (1975) *Bell Journal of Economics* 6 (Autumn): 671–78.
- WEBER, M. *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*. Edited by G. Roth and C. Wittich. Berkeley: University of California Press ([1922] 1978).
- WHITE, R. *Railroaded: The Transcontinentals and the Making of Modern America*. New York: W.W. Norton (2011).
- WITTMAN, D. A. "Why Democracies Produce Efficient Results." (1989) *Journal of Political Economy* 97 (6): 1395–1424.
- WITTMAN, D. A. *The Myth of Democratic Failure*. Chicago: University of Chicago Press (1995).